

Evaluointi ohjelmataukea ja humanitaarista apua saavista kansalaisjärjestöistä – osa 2

Fida International ry, Kirkon Ulkomaanapu, Pelastakaa Lapset ry, Plan International Suomi, Suomen Punainen Risti ja Suomen World Vision

Kansalaisjärjestöt ovat olennainen osa suomalaista kehitysyhteistyötä. Kehityspoliittisen kansalaisyhteiskuntalinjauksen mukaisesti kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön tavoitteena on elinvoimainen, moniarvoisuuden ja oikeusperustaisuuden pohjautuva kansalaisyhteiskunta. Kansalaisjärjestöt toimivat kansalaisyhteiskunnan tukemiseksi ja vahvistamiseksi, tuottavat palveluja sekä osallistuvat vaikuttamistoimintaan.

Humanitaarisen avun linjauksen mukaisesti kansalaisjärjestöillä on tärkeä rooli humanitaarisen avun jakamisessa. Ne täydentävät Suomen muuta humanitaarista apua ja sen lisäksi niillä on tärkeää tietotaitoa ja teknistä osaamista eri humanitaarisen avun sektoreilta.

Ulkoministeriö evaluoi kansalaisjärjestöjen monivuotisen ohjelmatuken. Evaluointi sisältää ohjelmatuken instrumentin sekä kaikkien ohjelmataukea saavien 22 järjestön kehitysyhteistyöohjelmien evaluoinnin kolmessa osassa. Ensimmäinen osa valmistui syyskuussa 2016. Toinen osa valmistuu maaliskuussa 2017. Kolmas osakin on parhaillaan käynnissä ja valmistuu elokuussa 2017.

Toisessa evaluoinnissa arvioitiin kuuden järjestön, Fida International ry:n, Kirkon Ulkomaanavun, Pelastakaa Lapset ry:n, Plan International Suomen, Suomen Punaisen Ristin ja Suomen World Visionin kehitysyhteistyöohjelmien ja humanitaarisen avun onnistumista sekä ohjelmatuken instrumentin ja humanitaarisen avun koordinoimista ja johtamista ulkoministeriössä.

Yhteistyötä ruohonjuuritasolla

Evaluointi toteaa, että kuuden evaluoidun kansalaisjärjestön kehitysyhteistyöohjelmat ja humanitaarisen avun hankkeet ovat hyvin linjassa Suomen kehityspoliittikan kanssa lähtien ihmishenkien pelastamisesta

inhimillisen kehityksen ja kansalaisyhteiskuntaa kannustavan toimintaympäristön edistämiseen. Toiminta on myös linjassa järjestöjen omien strategioiden kanssa, ja järjestöt ovat pystyneet hyödyntämään omaa erityisosaamistaan ja -vahvuuksiaan kehitysyhteistyöohjelmien ja humanitaarisen avun hankkeiden toteuttamisessa.

Ohjelmat ja humanitaarinen apu vastaavat pääsääntöisesti hyvin myös paikallisten ihmisten tarpeisiin johtuen systemaattisesti tehdyistä tausta- ja tarvearvioinneista. Lisäksi on vahvaa näyttöä, että ohjelmat kohdistuvat ruohonjuuritasolle, mikä on kansalaisjärjestöyhteistyön erityinen arvo.

Tuloksia hauraisissa valtioissa ja haasteellisissa toimintaympäristöissä

Evaluoinnin mukaan kuuden evaluoidun kansalaisjärjestön ohjelmat tuottavat lyhyen aikavälin tuloksia, erityisesti palvelun tarjonnassa, vieläpä hyvin hauraisissa ja kaukaisissa paikoissa. Sen sijaan pidemmän aikavälin vaikutuksia ei voitu tässä evaluoinnissa arvioida, sillä niistä ei kerätä järjestelmällistä tietoa. Siten ei pystytä osoittamaan, mikä on yhteistyön vaikutus esimerkiksi tavoitteeseen elinvoimaisen paikallisen kansalaisyhteiskunnan rakentamisesta.

Ohjelmat tuottavat lyhyen aikavälin tuloksia, mutta pidemmän aikavälin vaikutuksia ei voitu arvioida tässä evaluoinnissa.

Suomen kehityspoliittikan läpileikkaavien tavoitteiden osalta hyviä tuloksia on saatu erityisesti haavoittuvuuden vähentämiseksi. Ilmastokestävyys ja naisten ja tyttöjen tasa-arvo vaativat vielä lisäpanostusta.

Evaluointi nostaa esille kaksi asiaa, jotka estävät järjestöjä hyödyntämästä täysimääräisesti mahdollisuuksiaan paikallisen kansalaisyhteiskunnan vahvistamiseksi. Ensinnäkin yhteistyö paikallisen kansalaisyhteiskunnan kanssa on suomalaisten järjestöjen ohjaamaa ja suhde on enemmän alihankkimista kuin yhdessä neuvottelemista. Paikallisten järjestöjen kapasiteetin kehittäminen keskittyy enemmän tilivollisuuden ja hankehallinnon kehittämiseen kuin institutionaaliseen kehittämiseen. Toisekseen suhteet viranomaisiin vaikuttavat tuloksiin. Joissain maissa kansalaisjärjestöjen toimintaympäristö on muuttunut rajoittavammaksi tai vaihtoehtoisesti valtiot ohjaavat kansalaisjärjestöjä ottamaan oman roolinsa sosiaalipalvelujen tarjoajana.

Joustavuus varmistaa toiminnan tehokkuuden

Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöohjelmat ja humanitaarinen apu ovat hyötyneet ulkoministeriön rahoitusinstrumenttien joustavuudesta ja ennustettavuudesta, mikä on mahdollistanut toiminnan sopeuttamisen paikalliseen kontekstiin. Toisaalta kuitenkin järjestöjen kykyä linkittää kehitysyhteistyö ja humanitaarinen apu vaikeuttaa se, että näitä rahoitusmuotoja ohjataan ja hallinnoidaan ulkoministeriössä eri yksiköissä. Tilannetta hankaloittaa edelleen se, että humanitaarinen apu on yksivuotista, kun taas kehitysyhteistyöohjelmat ovat monivuotisia. Pitkittyneissä kriiseissä lyhytaikainen humanitaarinen instrumentti ei vastaa näiden kriisien monimuotoisiin ja pitkäaikaisiin tarpeisiin.

Tehokkuutta on heikentänyt maantieteellinen ja temaattinen sirpaloituminen, mikä on johtanut suhteellisen pieniin hankkeisiin. Viimeaikaiset kehitysyhteistyön leikkaukset ovat kuitenkin johtaneet

maantieteelliseen keskittämiseen. Leikkausten negatiivisena kääntopuolena on ollut teknisen asiantuntijuuden väheneminen sekä kansalaisjärjestöissä että ulkoministeriössä.

Kansainväliset verkostot mahdollistavat oppimisen ja vaikuttamisen

Kiinteä suhde kansainvälisiin verkostoihin luo synergiaa ja vaikuttamis- ja oppimismahdollisuuksia, mutta myös lisää työtä ja kustannuksia. Verkostot ja sitoutuminen kansainvälisiin periaatteisiin vahvistaa koordinaatioita, yhtenäisyyttä ja täydentävyyttä muiden toimijoiden kanssa.

Sen sijaan kansalaisjärjestöjen ja kahdenvälisen kehitysyhteistyön välillä on vain vähäistä täydentävyyttä ja yhteistyö maatasolla ei ole järjestelmällistä. Kehitysyhteistyön kestävyyttä vahvistaa pitkäaikainen yhteistyö samoissa paikoissa ja samojen kumppaneiden kanssa. Humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön kestävyyttä heikentää kuitenkin poistumissuunnitelmien vähäinen systemaattinen käyttö ja yhteyksien puuttuminen kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun väliltä.

Kansalaisjärjestöt ovat pyrkineet vahvistamaan linkkiä humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön välillä. Tätä kehitystä voitaisiin tukea ulkoministeriössä muuttamalla yksivuotinen humanitaarinen apu monivuotiseksi.

<http://formin.finland.fi/kehityspolitiikka/evaluoinnit>

